

Caricatura del senyor Luis Ulloa i Cisneros dibuixada per Joan Garcia Junceda i Supervia (1881-1948) "Junceda"

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

50

Butlletí del Centre d'Estudis Colombins (www.cecolom.cat)

Any XVI / Núm. 50 / desembre 2009 / Preu: 3 euros

BUTLLETÍ DEL CENTRE D'ESTUDIS COLOMBINS

ANY XVI Núm. 50, desembre 2009

Director: Francesc Albardaner i Llorens

Secretaria de redacció:

Jaume Cañadas

Editor: Òmnium Cultural

Imprimeix: Casa Boada. Carrer Comtal, 26.
08002-Barcelona

Dipòsit Legal: B- 16689/95

Pàgina web: www.cecolom.cat

Sumari

Editorial

Vida del Centre

Tribuna

*Cristòfol Colom desxifrat: Alfonso Ensenyat
de Vilallonga*

Articles

- **Tot comentant fitxes de Ricard Carreras Valls**
Per Francesc Albardaner i Llorens
- **Colom i el Cardenal don Pedro Gonçalez de Mendoza**
Per Sebastià Montsoriu i Genís
- **Els Coma i els Coloms de Rosselló**
Per Llorenç Margarit Torras
- **Les fantasies imbècils de Mussolini**
Per Joan Llorens i Samsó
- **La Torre Pallaresa i els Gualbes**
Per Jordi Marí i Salvadó

Revista de Llibres

- **Històries dels Llupià (1088-1771) i dels seus llinatges incorporats Icart, Roger i Vallseca**
Diversos autors

Per Sebastià Montsoriu i Genís

NOTA

El contingut dels articles és responsabilitat dels autors i no ha de coincidir necessàriament amb els principis que regeixen l'associació.

S'autoritza la reproducció, parcial o total, dels articles publicats en aquest butlletí, sempre que s'hi faci constar la procedència. Agrairíem que se'ns fes arribar un exemplar de les publicacions on els nostres treballs hagin estat reproduïts o esmentats o fins i tot una fotocòpia que identifiqui la publicació i la data d'edició

Tots els nostres Butlletins els podeu consultar a la nostra pàgina web: www.cecolom.cat

Editorial

Gràcies a l'aparició en el mercat català de dos llibres d'autors americans, que tracten amb molt encert i rigor la teoria de la catalanitat de Cristòfor Colom, el nostre posicionament en aquest tema ha quedat fermament reforçat, sobretot, a Catalunya. Tampoc hem de menystenir el ressò que han tingut aquest esdeveniments a la premsa internacional, ja que aquesta notícia, no solament ha sortit a la premsa escrita, sinó que també ha aparegut a la premsa digital de molts diaris virtuals de tot el món. Hem d'estar agraïts forçosament a la Dra. Estelle Iryzarri i al professor Charles J. Merrill per les seves aportacions a la teoria que, des de fa tres generacions, estem defensant i duent endavant des de Catalunya i des de les Illes Balears.

Una virtut afegida d'aquests dos llibres és la de convertir-se en un bàlsam per la teoria d'Ulloa, després que aquesta hagi estat maltractada barroerament per diversos autors de casa nostra, que en lloc d'ajudar-la han sembrat una gran confusió i l'han desacreditat davant de les autoritats acadèmiques. Ara sembla, doncs, com si la sensatesa i el mètode científic s'hagin recuperat i tornin a prevaldre en un camp tan delicat i controvertit. Quin nou Mussolini de torn apareixerà ara a Itàlia que carregui contra aquestes publicacions americanes tot titllant-les de noves "fantasies imbècils de mes enllà dels Alps"?

Tenim la sensació de que hem tancat un cicle i que representa, si em permeten el símil arquitectònic, la finalització dels fonaments de l'edifici que volem bastir. Ara, més de vuitanta anys després que la formulés l'historiador peruà Lluís Ulloa Cisneros, la teoria de la catalanitat de Colom comença a superar la primera etapa fosca en la que tothom s'atrevia a desacreditar-la i més encara a escarnir-la. Però la casa no està ni molt menys coberta d'aigües ni acabada. Hi ha molta obra a fer i cal que es faci correctament i amb una estructura sòlida i contrastada. Si no ho fem així anorrearíem tots els esforços esmerçats per tants erudits que ens han precedit i els nostres mateixos. Potser no serà la nostra generació d'estudiosos qui veurà coronat aquest edifici, però estem segurs que, gràcies a la tenacitat de les noves generacions i a les noves tècniques científiques de les ciències auxiliars de la història, es podrà arribar a conèixer la veritable personalitat de Cristòfor Colom, com tots nosaltres desitgem.

També aquest butlletí del nostre Centre d'Estudis Colombins arriba a un final de cicle. Amb aquest número 50 es deixarà de fer l'edició impresa, per passar a publicar-se només en format digital, que, cadascú qui hi estigui interessat, es podrà baixar de la nostra web. Així mateix, el director qui subscriu, en aquest moments de canvis profunds en la nostra societat, també es veu forçat, per greus circumstàncies personals, a deixar aquesta activitat en mans d'una nova generació de colombistes catalans, que, a ben segur, sabran aportar la nova saba que el nostre moviment necessita. Tot agraint la col·laboració dels nostres socis amb la aportació dels articles publicats i la del nostre tenaç secretari Sr. Jaume Cañadas, m'acomio de tots vostès desitjant-los que el nou any 2010 els sigui favorable i positiu en tots els sentits.

Francesc Albardaner i Llorens
President

Vida del Centre

CREACIÓ D'UNA SECCIÓ COLOMBINA A LA BIBLIOTECA DEL MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA.

El dia 7 d'octubre de 2010 va tenir lloc a la sala d'actes del Museu Marítim de Barcelona l'acte de creació d'un fons especialitzat en la figura de Cristòfor Colom dins de la biblioteca d'aquest Museu. Aquest fons bibliogràfic especialitzat ha estat format inicialment per dues donacions: la biblioteca particular del Sr. Àngel Casas i Pagès i la biblioteca del nostre Centre d'Estudis Colombins. L'acte es va iniciar amb la signatura del conveni entre el Museu Marítim i el nostre centre, seguit de la signatura de donació per part dels hereus del Sr. Àngel Casas de la seva biblioteca familiar. Va parlar en nom de la família la Sra. Estela Casas, qui va fer una exposició molt emotiva sobre la figura del seu pare i de la seva relació especial amb el món colombí.

A continuació, el nostre president Sr. Francesc Albardaner va llegir la conferència que porta per títol "Aproximacions tribals a la historiografia colombina", en la qual va presentar, públicament i per primera vegada, tota una sèrie de documents localitzats als arxius i biblioteques de Madrid en els que s'observa que els hereus de Colom varen emprar la forma correcta d'aquest llinatge en la forma "Colom" en diversos escrits públics i oficials.

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE DEL DR. CHARLES MERRILL A BARCELONA

L'editorial Cossetània Edicions de Valls ha complert estrictament els terminis previstos per editar la traducció catalana del llibre del Dr. Charles J. Merrill. El títol en català d'aquest llibre ha esdevingut: "Colom català: 500 anys enganyats" i ha estat un best-seller en les llistes de "no ficció" de casa nostra. La presentació d'aquesta obra va aixecar una gran expectació entre els medis periodístics de la nostra ciutat i per això, el Dr. Merrill, va haver de fer un

peregrinatge constant assistint a tertúlies radiofòniques a TV3, Catalunya Ràdio, Ràdio 4, Barcelona TV, etc.

La casa editorial va organitzar una roda de premsa el matí del dia de la presentació del llibre, 29 d'octubre del 2009, a la pròpia llibreria ONA de Barcelona, a la que hi varen assistir periodistes de la majoria de diaris catalans. Durant els dies següents van aparèixer nombrosos articles, tant en la premsa impresa com digital, dels que podeu trobar una relació de més de trenta en la nostra pàgina web del Centre d'Estudis Colombins.

La presentació va tenir lloc a la llibreria ONA de la Gran Via de les Corts Catalanes de Barcelona el precís dia que es va posar a la venda el darrer llibre de l'escriptor Dan Brown, i, per això, a l'aparador de la llibreria ONA els exemplars del llibre del nostre benvolgut consoci Sr. Merrill es trobaven exposats entre les memòries del president Pujol i el nou "best-seller" d'aquest conegut escriptor americà, la qual cosa va plaure molt al Dr. Merrill.

L'expectació fou tan gran i la sala de conferències tan petita, que el públic va ocupar tota la sala, les escales d'accés i tot l'espai de la llibreria. Després d'una curta presentació per part del Sr. Jordi Ferré, editor del llibre, va seguir una introducció general del tema per part del Sr. Francesc Albardaner, complementada per una crítica ben exposada i raonada sobre el llibre del nostre expresident Sr. Joaquim Arenas i Sampera. Per acabar l'acte, el Dr. Merrill va dir unes paraules d'agraïment dirigides a tots els presents i a la casa editorial. L'acte es va cloure amb la tradicional signatura de dedicatòries. Cal destacar que en aquesta presentació hi varen ser presents representants de tots els grups d'estudiosos colombins de casa nostra, que pogueren tenir un amable intercanvi de notícies i opinions un cop acabat l'acte.

El Centre d'Estudis Colombins va organitzar un sopar d'homenatge en honor del Dr. Charles J. Merrill al restaurant "El Mussol" del Carrer de Casp, que va ser molt concorregut per membres de la junta

directiva i altres socis. El dia següent, el Dr. Merrill, assabentat de la creació del fons bibliogràfic colombí a la biblioteca del Museu Marítim de Barcelona, va fer donació personal d'un exemplar del seu llibre a aquesta biblioteca, on està a disposició del públic en general. La bibliotecària, Sra. Rosa Busquets, va agrair la donació en nom d'aquest Museu Marítim. El mateix dia 30 d'octubre de 2009 el professor Merrill va tornar a Roma, per a prosseguir els seus estudis que està realitzant actualment al Pontificio Collegio Beda.

OFERTA DE FACSIMILS D'ESCRITS DE CRISTÒFOR COLOM

El director de la casa editorial Círculo Científico de Madrid, el Sr. Dionisio Redondo Zabala, ha visitat el nostre Centre d'Estudis Colombins per a presentar dues de les edicions facsímils que ha publicat la seva empresa relacionades amb Cristòfor Colom. La primera tracta de la reproducció facsímil de diversos documents colombins preservats a l'Arxiu General de Simancas, complementats per las seves transcripcions i estudis complementaris a càrrec dels coneguts autors Sra. Consuelo Varela (Investigadora del CSIC a la Escuela de Estudios Hispano Americanos de Sevilla), el Dr. Juan Gil (Catedràtic de Filologia Llatina de la Universitat de Sevilla) i el Sr. José Luis Rodríguez (Director de l'Arxiu General de Simancas). El títol d'aquesta obra es "Documentos Colombinos en el Archivo General de Simancas" i el seu preu de catàleg és de 1.425 euros.

La segona obra facsímil és un recull de documents colombins preservats a l'Arxiu General d'Índies de Sevilla i porta per títol "Cartas Autógrafas de Colón del Archivo General de Indias". El seu preu de catàleg és de 1.225 euros. El Sr. Redondo ha dipositat a la secretaria del nostre centre d'estudis un exemplar de cadascun d'aquestes obres per que el socis que hi puguin estar interessats els puguin consultar. En deferència al nostre centre, els socis que comprin un d'aquests volums de bibliofília obtindran un descompte del 25%, que en el cas d'estar interessats en la compra dels dos volums augmentaria a un 30%.

ARTICLE DEL NOSTRE CONSOCI ERNEST VALLHONRAT AL DIAR D E TARRAGONA

Reproduïm, a continuació, l'article que el nostre consoci Ernest Vallhonrat va publicar el passat dia 30 de desembre de 2009 al Diari de Tarragona

L'estudiós colomí Miquel Manubens, membre del Centre d'Estudis Colombins de Barcelona ha realitzat, en base a unes informacions del prestigiós heraldista barcelonès Armand de Fluvià, un estudi sobre l'escut d'armes d'Hernando Colom, fill de l'Almirall i de la seva amant Beatriz Enríquez de Arana, comprovant que el dibuix d'Hernando que apareix en el seu testament és una adaptació de l'escut d'armes dels Enríquez, almiralls de Castella.

Aquest escut està format per tres quaters i en els dos superiors figuren un castell i un lleó, símbols dels regnes de Castella i Lleó. En el quarter inferior situa un arxipèlag amb la bola del món que té una creu a la part superior. L'orla que envolta l'escut porta una llegenda que hi diu: "A Castilla y a León nuevo mundo dio Colón". Es diferencia de l'escut del llinatge dels almiralls de Castella en que aquest porta en ambdós quaters superiors dos torres i un lleó en la part inferior.

Això confirmaria la tesi "Beatriz Enríquez la amante de Colón y madre de su hijo Hernando probable hermanastra de Fernando el Católico" publicada en el

capítol XI del meu llibre "Colón subdito de la Corona de Aragón". Edicions Tarraco. 2005 i en el portal d'història www.VidaDeLaMemoria.com.

Aquesta troballa corrobora que Beatriz, l'amant de Colom, era filla de la reina Juana Enríquez. Aquesta era filla de Fadrique Enríquez, almirall de Castella, i mare del que seria rei Ferran el Catòlic. La reina va morir al Palau de la Camareria de la Catedral de Tarragona el 13 de febrer de 1468. Beatriz Enríquez de Arana, sent una nena i poc abans de morir la seva mare, segons la meua tesi, fou enviada a Trassiera, prop de Còrdova i va ser adoptada com a filla per Pedro de Torquemada i Ana Núñez de Arana. Al morir aquests es va fer càrrec seu la seva tia, Mayor Enríquez. Alguns historiadors diuen que Beatriz pertanyia a una família de pagès. Si això fos cert no tindria un escut d'armes.

Els Enríquez eren descendents de jueus conversos. Beatriz va tenir el fill de Colom el dia 15 d'agost de 1488 a Còrdova. El 13 de maig de 1493, Colom ordena al seu fill primogènit Diego que li passi una pensió a Beatriz de 10.000 maravedís cada any. En el testament de l'almirall aquest ordena al seu hereu Diego que no es descuidi de Beatriz: "para que pueda vivir como la persona con la que tengo tanto cargo. Y ello se haga para descargo de mi conciencia, porque eso pesa mucho para mi alma. La razón de esto no es lícito de escribir aquí...".

CRISTÒFOL COLOM DESXIFRAT: ALFONSO ENSEÑAT DE VILALLONGA, HISTORIADOR

Article publicat al diari "L'ECO DE SITGES" el dia 21 de novembre del 2009.

Periodista: Francesc Estadella.

Introducció:

Publiquem a continuació una entrevista al Sr. Alfonso Enseñat de Vilallonga, que ens ha tramès gentilmente el nostre benvolgut consoci Sr. Ignasi M. Muntaner i Pasqual, de Sitges, i que es va publicar a "L'Eco de Sitges". El periodista, Sr. Francesc Estadella, és una persona del Priorat i, ja que va il·lustrar el seu article amb el cartell de les "Jornades Histórico-Colombinas" celebrades els dies 12 a 14 de març del 2009 al Centro Cultural Cortijo Miraflores de Marbella, suposem que aquesta entrevista es va efectuar amb motiu d'aquestes jornades, ja que el Sr. Enseñat hi va assistir com a ponent.

El fet més destacable de l'entrevista és de que no està orientada a divulgar les darreres teories de l'entrevistat, sinó que es parla sobretot de la teoria catalana d'Ulloa, i això sempre és interessant per nosaltres. Ens fa gràcia una expressió que surt com és la de "brossa literària" que al nostre parer també es pot aplicar a massa publicacions sobre temes colombins, incloses les del Sr. Enseñat. Transcrivim a continuació l'entrevista i advertim al lector de la difícil comprensió d'algun punt d'aquest escrit, segurament per errors de sintaxi, de tipografia i/o obllits de paraules:

"Alfonso Enseñat de Vilallonga (Barcelona 1928), doctor enginyer industrial (1953) i enginyer de l'Estat per oposició (1962) cursà estudis d'economia a la Universitat de Columbia de Nova York (1963). Dedicat durant 30 anys a la investigació genealògica medieval i especialment en buscar els orígens de Colom als arxius genovesos i espanyols, és autor de "La vida de Cristoforo Colonne" una biografia documentada, 1999. Així mateix va ser autor de "El Cristóbal Colón histórico: De Corsario a Almirante Mayor de las Indias" 2006.

Acaba de publicar "Cristóbal Colón: Orígenes, formación y primeros viajes (1446-1484)" d'Ediciones Polifemo, amb un estil contingut d'una brevetat i exactitud històrica i escriuïdora i brillant d'intel·ligència, es convertirà en tot un clàssic lluït, realista, compassiu i revelador per les futures investigacions sobre la figura de Cristòfol Colom.

Pregunta: Com va començar el seu interès per la figura de Cristòfol Colom?

Resposta: Fa 20 anys vaig començar a investigar l'arxiu del Regne de Mallorca els orígens dels quals venia d'una vella (sic, casa?) del segle XI, situada a la Ciutadella àrab de l'Almudaina juntament amb l'arc romà d'aquesta, coneguda avui dia per "Ca'n Bordils". La meua sorpresa va ser trobar un document de **Celebración de la finca?** que l'any 1484, a prop d'una altre mansió d'un tal Bartolomaeus Columbus.

P.: Continuí, si us plau.

R.: La curiositat em va portar a investigar el possible parentiu d'aquest Bartolomaeus Columbus amb el descobridor del Nou Món, aconseguint trobar en les rúbriques del notari Bernat Contestí, un Christophorus Columbus, que residia a la ciutat de Mallorca, en aquelles mateixes dates.

P.: Descobriments insòlits?

R.: Efectivament. Aquests descobriments insòlits em van animar a escriure un assaig de 700 pàgines, que vaig tardar 4 anys en escriure.

P.: Es va equivocar de personatge?

R.: Sí. Mesos després, xafardejant l'Arxiu Nacional de Madrid, els pergamins dels convents mallorquins incautats per la llei de Desamortització de Mendizábal, vaig localitzar un Christophorus Columbus el qual pel meu desencant va resultar ser un modest sabater, que va tirar per terra totes les meves teories, fins que l'any 1995, vaig decidir viatjar a Gènova per endinsar-me en els seus rics arxius.

P.: Quan es van començar a buscar els orígens de Colom?

R.: El 1578 es va iniciar el plet successori de Mayorazgo de Veragua. **Ningú no sentia preocupació per conèixer el bressol del gran Almirall (sic)**. Tots els historiadors estaven convençuts en que era un genovès, que va servir com a mercenari a la reina de Castella.

P.: Llavors va ser quan va començar el "pessebre de nacionalitats de Colom"?

R.: Sí. Només a Itàlia, 18 localitats s'atribueixen l'origen del descobridor. A Espanya també en trobarem, com ara, Sevilla, Plasencia, Pontevedra, Tortosa, Girona, Lleida, Barcelona, Felanitx, Eivissa, Guadalajara..., però aviat es va contagiar a altres països com Portugal, França, Anglaterra, Grècia, Suïssa..... López Gómara tenia raó en afirmar que Colom era el personatge més important després de Jesucrist, valia la pena intentar apropiat-se de la seva pàtria.

P.: Per què existeix tanta brossa literària?

R.: El fet que hi hagi tantes pàtries de Colom és degut a la **demostrable falsedat de la teoria genovesa tradicional** que ha donat naixement de moltes teories, nascudes a l'ombra de faules, frauds i ignorància per part de molts estudiosos colombins, que abasta un ampli sector, des de **cultes imaginatius**, fins alguns **il·luminats** quasi analfabets.

P.: Des que va aparèixer als anys 20 i 30 el llibre de l'historiador peruà Luis Ulloa afirmant que Colom era català, molts altres autors com J. Porter Rovira, Charles J. Merrill, E. Vallhonrat, Dalmau i Jordi Bilbeny mantenen la mateixa teoria. Que n'opina al respecte?

R. **Els seus arguments eren savis, originals i revolucionaris**, i com a bon historiador va produir una obra ben estructurada i molt amena i apassionada. Amb això vull dir que no és estrany que Luis Ulloa s'hagi de tornar en la "Bíblia del catalanisme de Colom", però a part de Carreras Valls i Carreras Candi, **els seus seguidors posteriors han estat molt mediocres i en lloc d'apuntalar la teoria del peruà, han aconseguit destrossar-la i desacreditar-la. Són molts els estudiosos que en lloc de buscar la veritat, han saltat totes les barreres de la lògica per fer català al descobridor.**

P.: Una teoria més.

R.: **La teoria catalana té seriosos fonaments en quant al marc històric que li va tocar viure al gran nauta**. Però el gran defecte de la teoria d'Ulloa és l'absència del personatge real, i en no trobar-lo, el peruà s'enreda en absurdes genealogies.

P.: I per acabar, perquè Colom va mantenir en secret els seus orígens?

R.: L'any 1462 Colom es va fer pirata, associat al famós pirata genovès Vincenzo Colombo. La pirateria estava castigada amb la forca, pena a la que es va veure sotmès el seu soci Vincenzo l'any 1492. És lògic que el descobridor volgués esborrar aquella etapa de la seva vida. Per altra banda, el marí entre els anys 1463 i 1470 va servir, en qualitat de corsari, als enemics de Juan II i Fernando el Catòlic.

TOT COMENTANT FITXES DE RICARD CARRERAS I VALLS

Per Francesc Albardaner i Llorens

En els butlletins del Centre d'Estudis Colombins 44 i 45, ja varem tractar àmpliament sobre la recuperació de l'arxiu personal de l'eminent erudit Ricard Carreras i Valls, en el que hi ha una quantitat ingent de fitxes, que fan referència a documents estudiats per aquest prolífic escriptor i incansable recercador colombí. De l'estudi aprofundit d'aquestes fitxes, hem arribat a la conclusió de que Carreras Valls va fer una tenaç i abassegadora tasca de recerca i de buidatge a quasi bé tots els arxius importants de Barcelona, que han conservat documentació original dels segles XV i XVI. Ara, al rellegir aquestes fitxes, hem anat descobrint que molts documents que consideràvem haver descobert nosaltres per primer cop, ja feia més de setanta anys que Ricard Carreras Valls els havia trobat i estudiat. No ens lamentarem pas per tenir "repetits" molts documents, però sí que hem de reconèixer, que hem tingut una sensació ambivalent de eufòria i de desànim al anar estudiant tot aquest material.

Les fitxes de Ricard Carreras Valls ens aporten algunes novetats importants, que comentarem a continuació, i que, per tant, ens conviden a seguir noves pistes que no havien estat prou considerades com a vàlides per nosaltres. Però, per altre costat, vista la extensió i profunditat de la tasca de buidatge realitzada per ell, se'ns presenta un possible panorama d'esgotament de les fonts documentals de Barcelona, sobretot respecte a la família Colom de Barcelona, que ens fan dubtar, cada cop més, de la possibilitat de que Colom i els seus germans en fossin membres, si més no legítims. De tota manera, sigui benvinguda aquesta informació complementària de Ricard Carreras i Valls al Centre d'Estudis Colombins.

JOAN COLOM, ÀLIES COTXELLO, PARENT DELS COLOM DE BARCELONA?

D'Antonio Colom, àlies Cotxello, i del seu fill Joan Colom, àlies Cotxello, ja en teníem forces referències i sabem de les seves activitats marineres entre els ports catalans, especialment Tortosa i Barcelona, i altres ports com Càller o Nàpols, però fins ara no els havíem pogut relacionar de cap manera amb la família Colom de Barcelona. Però en una fitxa de Ricard Carreras i Valls referent a un document de data 25 d'Octubre de l'any 1445 (Notari Joan Francesc N.19-7; 1445/7), Jaume Cesavasses ven a Margarita, esposa de Miquel Sayol, una esclava de nom Maria, de 20 anys. Els testimonis són l'honorable Guillem Colom i Joan Cotxello.

Hem d'acceptar que de la presència simultània com a testimonis de Guillem Colom i Bertran i la de Joan Colom, àlies Cotxello, no podem deduir mai de manera automàtica una relació familiar entre aquests dos personatges, però tampoc és una possibilitat que podem descartar a la lleugera. La presència de Jaume de Cesavasses com actor principal del document, mercader de Barcelona i parent ben definit dels Colom de Barcelona, fa que es pugui pensar en la possibilitat de que Joan Colom, àlies Cotxello, també pertanyi al cercle dels Colom.

En una altre fitxa, Ricard Carreras Valls apunta que en base a documents del notari Pere Rubió (N.4), en el període de 1420 i 1427 Antoni Colom, àlies Cotxello, ciutadà de Barcelona i patró de les naus Santa Maria i Sant Joan Baptista operava molt sovint des del port de Càller a Sardenya.

Antoni Colom, àlies Cotxello va fer testament davant el notari Joan Nadal el 21 d'Agost del 1424, del que deduïm que va tenir tres fills mascles de nom Joan, Leonardo i Pere Mateu Colom. El primer, en Joan es va casar amb una dona de nom Violant i va tenir un hereu de nom Joan Colom. El segon, Leonardo va fer testament davant del notari Pere Rubei el dia 30 de Juny del

1440 (N.7 1434/41) i del tercer, Pere Mateu Colom, només sabem que ja era mort abans de l'any 1440.

MANCA UNA BIOGRAFIA DETALLADA DEL FRARE JUAN PEREZ DEL CONVENT DE LA RÁBIDA.

Potser és ignorància nostre, però fins el dia d'avui no hem trobat una biografia completa d'un personatge cabdal en la història del descobriment d'Amèrica com fou Fra Juan Pérez del convent de La Rábida. Uns historiadors ens parlen de que “había servido siendo mozo a la Reina Doña Isabel Católica en oficio de contadores” (Fernández Duro, Colón y Pinzón, Madrid 1883). Altres el volen que sigui català i de cognom Parés. També hi ha qui el creu originari de Tortosa, desplaçat posteriorment a Andalusia. La manca de dades rigoroses sobre el passat del Frare Juan Pérez fa possible que s'estableixin les més variades hipòtesis i així nosaltres hi podem afegir dues fabulacions més, com podria ser que el seu nom original fos Juan Pérez de Azpeitia, corsari o pirata prou conegut, o bé, en base a una fitxa de Ricard Carreras i Valls, **Joan Peris**, ciutadà de Tortosa i patró de la caravel·la Santa Maria i Sant Anton l'any 1474 (A.C.A; R. 3466, foli 150).

LEANDRE COSCÓ: UN PERSONATGE POC CONEGUT I MENYS ESTUDIAT

Amb Leandre Coscó o de Coscó, (també dit Coscón), ens trobem amb un altre personatge relacionat amb la historiografia colombina, tot i ser un personatge secundari, de qui tenim molt poques dades. Hem d'agrair que Ricard Carreras Valls, en una fitxa seva ens doni a conèixer un contracte entre Leandrum de Coscón, clergue i comanador de Osera amb Gaspar d'Arinyo, militem, majestatem.....

(A.C.A.. R-3519, 18 de Febrer del 1513).

UN MISTERIOS PETRUS COLON, ABANS DE COLOM

En una altra fitxa de Ricard Carreras i Valls, aquest ens assabenta que en un document protagonitzat per Gaspar de Arinyo i Luis Sánchez de 12 de març de l'any 1476 hi apareix un personatge denominat **Petrus Colon, proconservador**. Qui fou aquest Pere “Colon”, que sembla coincidir amb el personatge citat per Zurita?

LA TORRE DE MOSSEN JAUME COLOM

En un document de la Clavaria de Barcelona (AHCB: Vol. 54; foli 81 v.) de l'any 1438 es parla de que Mossèn Jaume Colom tenia una torre, o sigui, una residència secundària relativament a prop de Barcelona. A quin poble estava aquesta “Torre”: Badalona, Gelida, etc?

JOAN COLOM : LA BRANCA PERDUDA DELS COLOM DE BARCELONA

El germà de Guillem Colom i Torroella (1348 – 1419), fundador de la Taula de Canvi de Barcelona, de nom Joan Colom i Torroella (1346 -1425?) és força desconegut, tot i que tenim de ell documents com a resident a Barcelona i estant a Perpinyà o a Bruges (13 abril de 1394; Notaris Pere Granyena i Bernat Nadal). En una fitxa de Ricard Carreras Valls apareix el nom de la seva dona com “na Sança”, muller de Johan Colom. (AHCB. Clavaria. Vol 32, Any 1408: fol.163v.), tot i que fins ara teníem un document que la definia com a Saureta. Aquests germans Joan i Guillem Colom i Torroella, nascuts a Cardona però establerts posteriorment a Barcelona amb gran fortuna, tenien una germana anomenada Francesca Colom, que casà amb un ciutadà de Cardona de nom Berenguer Llobet (testà l'any 1394). Un fill d'aquest matrimoni de nom **Gabriel Llobet** va fer testament davant el notari Bernat Nadal (AHPB; Volum 12, de testaments, 1405/1409) el dia 19 de novembre de l'any 1402. En aquest testament apareixen molts membres d'aquesta família, que ens permeten completar els lligam que entre ells hi havia. Gabriel Llobet, el testador, parla de Jaume Colom, el pare dels cinc germans Colom, protagonistes futurs de la guerra civil, en la forma “Jacmeto Colom, cosí germà meu”, com en efecte ho era. També

esmenta a la germana de Jaume Colom, Joaneta, com a muller de Joan de Cesavasses, que també era, lògicament cosina germana seva. Reconeix que el seu oncle Guillem Colom i Torroella estava casat amb una Constança (que deuria ser la segona muller de Guillem Colom i Torroella, casat en primeres núpcies amb Caterina de Marimon) i sobretot cal destacar quan fa referència “**als fills de Joan Colom, oncle meu**”. Malauradament no ens dona els noms d'aquests fills de Joan Colom i Torroella , però tot ens fa pensar que ens trobem davant d'una branca de la família Colom de Cardona/Barcelona de la que, per les raons que siguin, no hem pogut trobar cap continuïtat documental. Va establir-se aquesta branca dels Colom a Perpinyà o a Bruges?

ALMIRALLS, CAPITANS DE NAUS I CONTRACTES MARÍTIMS.

Entre les fitxes de Ricard Carreras i Valls trobem poques notícies marítimes o personatges relacionats amb el mar com mariners, capitans, patrons o almiralls. Hem de destacar un document del 16 de febrer del 1441 que parla de **Antoni Bertran**, “conseller del Sr. Rei i **vicealmirall de les seves mars**” (AHPB; Notari Gabriel Terruça N.9.7; 1428/41). En una altra fitxa de data 7 d'abril de l'any 1458, Ricard Carreras Valls ens copia un document tot dient: “E lo honorable **Johan Colom**, lloctinent del honorable **Antoni Bertran**, cavaller, vicealmirall de les naus del Sr. Rey.....”, però l'identifica només d'aquesta manera: “Col·locat als papers dels Colom”. I nosaltres ens preguntem: on han anat a parar aquests papers dels Colom, que no hem pogut trobar entre tota la documentació del seu arxiu?

Un altra fitxa de Ricard Carreras destaca amb data del 23 de juliol de l'any 1460, “Joan Stela i **Joan Bernat de Marimon**, capità de naus del comte de Concentaina,.....” (AHPB; Notari Antoni Vilanova, N.20-7, any 1460). La fitxa més interessant, però, ens sembla una que parla d'un poder fet per **Lluís Colom, militi**, al honorable **Joan Colom, militi**, germà seu amb data del 13 de febrer del 1461 (AHPB: Notari Bartomeu Agell, N.4-1). Hem de destacar que a aquesta germans Lluís i Joan Colom i Bertran ja se'ls coneixia com a “milites” al bell inici de la guerra civil catalana.

Amb data posterior del 15 d'agost del 1467 ens diu que **Martí Joan de Torrelles** era capità de la armada catalana, fet que sembla complementar altres informacions que fan a Marc de Torrelles com a almirall de la armada de René d'Anjou.

En una altre fitxa Ricard Carrera Valls ens parla del “Llibre d'en Pere de Lillet de les obres del castell del Sr. Rey de Tarragona”. (Segurament es tracta d'un llibre de la Batllia, però no ho indica clarament). En aquest llibre surt citat **Antoni Colom**, àlies **Cutxello**, patró de nau, ja força conegut per nosaltres, però hem de destacar les notacions de les planes següents:

CVI = “Item, doní a **Johan Llobet**, ciutadà de Barcelona, **capità de les IV naus....**”

CVII= “**Johan Llobet, capità de naus.....**”

CLVIII, verso: ” Item, doní a Jacme Xetanti, mercader florentí, ciutadà de Barcelona,”

Fora molt interessant d'esbrinar si aquest Joan Llobet era el cosí germà de Jaume Colom i Marimon, fill de na Francesca Colom, de Cardona, esposa de Berenguer Llobet, ja que augmentaria el nombre dels membres d'aquesta família relacionats amb el mar. Val la pena, també, mencionar diversos documents que hi ha en un lligall de l'Arxiu Històric de Protocols denominat com a Varia 11/2 que conté documents compresos entre els anys 1405-1603. Citem parcialment a continuació els següents:

Any 1454, sense data: “Capítols concordats entre hon. Mossèn Ramon Dezpla et Melchior Mates, senyors i patrons de **dues naus**, les quals ara son en la playa de la mar de Barchna. de una part et los honorables mossèn **Jacme Ces Avasses**, Pere Viastrosa i Johan Benet, mercaders, ciutadans de Barcelona...”. Les dues naus aniran armades amb un total de 80 persones. Cada una amb 30 mariners entre “servicials i companyons” i 10 que acompanyen als tripulants. La ruta a fer serà de Barcelona a Mallorca (3 dies de estada) – Nàpols sense tocar en Càller (12 jorns la nau de Josep Ramon Desplà), les dues naus faran via cap a Rodes (on descarregaran les robes pels dits mercaders carregades). **Jaume de Cesavasses** signa un nòlit per 350 draps i es convé

que el dit Jaume romandrà a Barcelona i els patrons es comprometen a descarregar-li els draps malgrat ell no hi sigui present “sota la pena davall escrita”, per cada drap per Rodes es paga als patrons mig ducat Rodi. Si per raó de força major s’ha de descarregar a Nàpols es pagarà per nòlit un “aragonès” per cada drap.

27 Octubre 1473: “Capítols fets e concordats per e entre lo honor. En Galceran de Busulu, mercader, ciutadà de Barcelona de una part et lo honorable en **Gaspar Ballester** ciutadà de la dita ciutat, senyor e patró de un balener de hun timó e una cuberta apel·lat **Sant Miquel**, lo qual de present es en la plaja de la mar de Barcelona ab ancores surt. de la part altre. Sobre lo noliejament lo qual lo dit Gaspar Ballester fa del dit balener al dit honor. En Galceran de Busulu per lo viatge davall escrit en la forma següent...”. L’objectiu era anar cap a Eivissa on carregarà entre 45 i 50 modins de sal (vel circa), permetent-se-li d’estar dos dies a Mallorca, no pas més, amb destí cap a Gaeta o Nàpols. El preu del nòlit serà de 2 ducats per modí de sal

Any 1474, sense data: “En nom de Deu sie, Capítols fets e concordats per i entre lo honorable mossen **Franci Setantí**, ciutadà de Barcelona, **senyor e patró de una nau de un timó e de dues cobertes** apel·lada Santa Maria et Sant Miquel, la qual de present es en lo port de Sant Feliu de Guixols amb ancores surtes de bona pt. E los honrats Bernat D’ala, mercader, ciutadà de la dita ciutat e madona Johana muller del honor. en Barthomeu de Busulú, quondam, mercader, ciutadà de la dita ciutat de part altra..”

Entre el pactat es diu que s’anirà a Sant Feliu de Guixols a Barcelona, de Barcelona a Eivissa on es carregaran 300 modins de sal, d’Eivissa a Nàpols, on es descarregarà la sal. Per cada modí de sal es pagarà per nòlit (o lloguer de la nau i viatge) al dit Francesc Setantí 2 ducats. Si alguna de les parts no compleix els pactes establerts haurà de pagar una pena de 272 lliures de Barcelona, obligant tots els béns de que es disposin per satisfer el dit puniment.

En el període comprès entre els anys 1455 i 1456 hi ha diversos documents que parlen **de la galera de Joan i Jaume Bertran**, que és patronejada per Jaume Bertran, per anar a Alexandria o Beirut. En un d’aquests documents Jacme i Joan Bertran, patrons de galera, arriben a un acord de nòlit amb **Gaspar de Muntmany** i Pere Rovira: Partiran de Barcelona fins a Nàpols i Sicília i d’allà, on hauran carregat “fustes eixides del Canal de Romania ço és de Turchs” aniran fins a Alexandria i d’allà fins a Esparta on estaran 40 dies. En un segon document Pere Agustí Alba i Joan Alba, mercaders, lloguen la galera patronejada per **Jacme i Joan Bertran** per realitzar un viatge fins a Rodes i d’allà a Alexandria. El preu del nòlit, pagador als patrons Bertran, serà per cada drap que es carregui a Rodes, mig ducat Rodi i per cada caixa de Corall que carregaran prèviament a Palerm i vendran al port de Rodes o Alexandria; si es venen a Rodes un ducat rodí, sinó 1,5 ducats venecians i, si als dits llocs Joan Alba voldrà carregar més corall, pagarà per nòlit de cada caixa un ducat venecià. Si Pere Roig i Antoni Fluvià, mercaders “que vuy en dia són en Rodes i tenen companyia amb Pere Agustí Alba i Joan Alba”, volen carregar espècies a la dita galera, pagaran el nòlit de les espècies aquests últims amb els beneficis dels draps.

Finalment, Ricard Carreras i Valls recull en una nota solta una data del “Dietari del Antic Consell” de data 4 de setembre de l’any 1452 que diu: “ **Miquel Colom** surt per a buscar la galera furtada a la ciutat.” Qui era aquest barceloní de nom Miquel Colom? Ben recentment hem localitzat un assentament en un manual notarial del notari Gaspar Canyís (A.H.P.B. 194/3) de data, dilluns, 4 de Gener del 1451, que comença així:

“Ego, **Johannes Colom**, civis Barchinone, de certa scientia constituto et ordino procuratorem meum vobis **MICHAELEM CORBERA**, al, **COLOM**, habitatorem Barchinone, **MEUM CORMORANTEM**,.....etc.” . Es a dir, que es confirma la existència d’un home de nom Miquel de Corbera, que era conegut també com a Miquel Colom, ja que residia a casa de Joan Colom i Bertran. No sabem quina relació familiar tenia aquest Miquel de Corbera amb Joan Colom, però és bo recordar que Joan Colom i Bertran, fill de Caterina Bertran, tenia una cosina germana que era filla de Pere Bertran, germà de la dita Caterina, que es va casar amb Rimbau de Corbera, senyor de Llinars i del Castell del Far. Podria ser, doncs, que aquest Miquel de Corbera, àlies Colom, fos un veritable parent de Joan Colom. El fet de residir a la casa de Joan Colom ,

juntament amb el fet de que sembla que Joan Colom navegava amb Antoni Bertran, vicealmirall, tot fa pensar en la versemblança d'aquest parentiu.

Ja que considerem, que entre els articles que hem publicat en el nostre butlletí, n'hi falten de dedicats a la activitat marítima de Catalunya en el segle XV, volem afegir aquests resums de tres capítols de noliejament dels nostres apunts, corresponents a la Capsa IX.10 – Camisa de Nòlits (1420-1449) de l'Arxiu de Història de la Ciutat de Barcelona (Arxiu Notarial. Sèrie Contractes):

1440, Gener 13, Barcelona: Capítols entre **Galzeran Dusay**, ciutadà de Barcelona i en Melcior de Mathes, patró de nau de Barcelona de l'altra part:

Sobre el noliejament fet per lo dit Melcior de 8 o 9 cavalls e certes robes per lo dit Galceran Dusay: Dusay lloga la nau a Melcior perquè vagi a Tortosa per "lleva llanes de certs mercaders", un cop llevades, anirà al port de Sant Feliu on carregarà els cavalls, que portarà fins a Nàpols (abans de partir cap a Nàpols havia de passar per Barcelona). Per llogar la dita nau Galceran Dusay pagarà al dit Melcior 150 florins o bé 82 lliures i 10 sous.

1446, Novembre 23, Barcelona: Capítols concordats entre Antoni Dantillo, patró d'una nau apel·lada Santa Maria, la qual és de l'egregi senyor Bernat Joan de Cabrera, comte de Mòdica, la qual nau és a la plage e mar de Barcelona ab ancores surta d'una part. De l'altre Miquel Desplà, ciutadà de Barcelona; Caterina, muller de Joan Camós, c.B., en nom propi e com a procurador del dit marit seu Tomàs Lonch, specier:

Aquest segon grup lloga la nau amb el seu patró, certs oficials i mariners formant un total de 30 persones, per anar el desembre de 1446 de Barcelona a Mallorca, de Mallorca a Palerm, d'allà a Messina e "Çeragossa" (Siracusa) del regne de Sicília i de la dita Çeragossa a Rodes.

A Barcelona i Mallorca el patró promet carregar en la dita nau tants captius moros d'aquells qui foren presos per l'honrat Gabriel d'Ortignes amb una galera per ell patronejada (fins en nombre de 60). Dins aquest nombre hi ha el conductor dels dits captius. Lo dit patró promet portar a Rodes aquest carregament.

Del trajecte de Siracusa a Rodes, a banda de 30 persones de tripulació, el patró podrà portar a 10 persones més o peregrins a la seva discreció, a banda de la càrrega de "60 esclaus". Els esmentats noliejador pagaran al patró 500 ducats per lo dit nòlit de captius. La quantitat però serà satisfeta a la ciutat de Rodes dins de XV jorns comptadors apres que la dita nau serà encorada dins lo port. Els llogaters es comprometen a pagar aquesta 500 ducats "encara que los dits catius no muntassen al dit nombre" (ja que podien morir o fugir durant el viatge o bé no carregar-ne tants con s'espera). Un altre capítol diu:

"No li pugue esser defalcat o deduït res de la dita quantitat ans aquella lo haie de ser pagada en lo terme damunt dit, portant ne poch o molts integrament e sens alguna retença.

Item, es més vant convengut entre les dites parts que si lo conduïdor dels dits catius no volie descarregar o fer descarregar los dits catius en Rodes per qualsevol rahó e elegie deslliberarne, tornar, o fer tornar los dits catius en Sicília, en tal cas lo dit patró haie e sie tengut portar e tornar los dits catius en Sicília, ço és en Çeragossa ensemps ab les persones qui hauran cura e sien tenguts donar e pagar per nòlit dels dits catius de Rodes en Sicília 20 Onzes. Tots los nòlits que la dita nau farà lo dit viatge, axí de entrada com de eixida de pelegrins com de altres marcaderies e robes sien integrament del dit patró o de la dita nau."

1446, Desembre 28, Barcelona: Capítols concordats entre **Francí Xetantí**, ciutadà de Barchinona, senyor e patró d'una nau apel·lada (espai en blanc) la qual are és en la platja de la mar de Bahinone ab ancores strete, patronejada per en **Lluís Setantí**, menor de dies, frare (germà) seu d'una part. E los honorables en **Gaspar de Muntmany** (espai en blanc), mercaders firmadors de la part altra.

En aquesta capitols Francesc Setantí promet “manarse e managar” (procurar que la seva nau estigui proveïda) i fornida de bo e arbre, entenes, veles, armes, ormeig e altres coses necessaries per semblant viatge, per partir el 29 de desembre de 1466 de Barcelona cap a la vila de “Bogia, terra de moros”.

Al port de Bugia estarà 12 dies i esperarà allà carregant i descarregant totes aquelles robes i mercaderies, que los dits mercaders o llurs factors carregar voldran. Al cap de 12 dies la nau partirà del dit port per tornar a Barcelona on es passaran comptes en relació amb el viatge. Si no poden arribar “per contractar” a Bugia, els mercaders que lloguen el vaixell no pagaran el dit nòlit a banda de un pagament inicial ja fet i especificat abans de partir. (A continuació segueix un llistat detallat dels bens a transportar),

Serveixin aquests resums de diversos documents marítims per a copsar l’ambient del món comercial marítim català, la seva potència i els seus recursos econòmics a mitjans del segle XV. Després del seu estudi i comprensió, la expedició de descobriment de Cristòfor Colom del Nou Món apareix com una baula més de una experiència i practiques marítimes centenàries de la marina catalana en el Mediterrani.

L’existència comprovada de mariners experts dels llinatges Bertran, Colom, Llobet, Ballester, Setantí, Corbera, Torrelles, Ortigues, etc., crea una base ambiental molt sòlida que ajuda a fonamentar la teoria de la catalanitat de Cristòfor Colom.

PERE RAMON ÇACOSTA, GRAN MESTRE DE L’ORDE DE L’HOSPITAL

Com desitjaríem poder disposar d’una biografia completa de Pere Ramon Çacosta! Però malauradament només hem pogut trobar algunes biografies curtes ací i allà. Quan Pere Ramon Çacosta va ser elegit gran mestre de Rhodes va fer tot un seguit d’operacions econòmiques i de nomenaments que sortosament han pervingut fins a nosaltres. Entre moltes altres ens ha cridat la atenció una minuta de reconeixement d’un censal entre Jaume de Cessavasses, ciutadà de Barcelona, i Pere Ramon Çacosta, com a successor de “Jacobi de Milei, predecessor vestris commandis Rhodi”. Tota aquesta documentació es troba entre els anys 1461 i 1462 en els protocols notarials del notari Esteve Mir (N.7 i N.9 dels anys 1461/68 i 1462/65). En aquest darrer també s’hi pot trobar la protesta per la presó del Príncep de Viana.

JOAN BOYL GERMÀ DE BERNAT BOYL?

Ricard Carreras i Valls va trobar al Arxiu Reial de Barcelona el següent assentament: “Item doní al frare Joan Boyl, conventual del monestir de Sant Jeroni de la Vall d’Hebron....” (Clavaria; Vol.54 – foli 33). Sembla a ser que aquest Joan Boil era el procurador d’aquest monestir. Això ens fa pensar si podria ser parent, fins i tot germà, de Fra Bernat Boil i si Fra Ramon Paner hagués pogut ser conventual d’aquest monestir d’Horta i no del de Sant Jeroni de la Murtra. Un bon amic historiador que està estudiant a fons tots els components de l’Orde de Sant Jerònim d’aquesta època, no ha pogut trobar encara en cap llistat la presència de Fra Ramon Paner, però.

GUILLEM JOAN COLOM FOU CASAT AMB BRÍGIDA DE GURB

Fins ara teníem constància documental de que Guillem Joan Colom i Marimon havia casat amb Elionor Beneta Buçot, filla de Pere Buçot Desplà (morta abans del 21 de Juny del 1490) i amb Joana Àngela Beneta Ros, filla de Joan Ros. També teníem indicis de que la seva primera muller fou Brígida de Gurb, però no ho podíem demostrar documentalment. Gràcies, doncs, a una fitxa de Ricard Carreras i Valls, que ens parla d’un document passat davant del notari Guillem Jordà (N.15 – 1474/75) de data 24 de gener del 1475, queda confirmada plenament aquesta dada. En

aquest document Guillem Joan Colom, “miles populato in Barchinone,” reconeix deure a **Elionor de Gurb**, conventual de Sant Pere de les Puelles una pensió que li fou donada per la honorable senyora **Brígida de Gurb**, “quondam”, germana seva.

LES TONSURES DE NENS COLOM

A continuació donem un llistat de Carreras Valls de les tonsures que ell va seleccionar del Registre d'Ordenacions relatives a nens de nom Colom:

Tonsures:

- 1455, Març 22 : **Guillem Joan Colom**, fill de Guillem Colom.
- 1458, Desembre 23 : **Geraldus Johannes Benet Colom**, fill de Guillem Colom
- 1462, Juny 8: **Galceran Joan Colom**, fill de Guillem Colom
- 1465, Juny 8 : **Jaume Colom**, fill honorable Joan Colom, miles.
- 1469, Febrer 23 : **Francesc Colom, il·legítim**.
- 1472, Novembre 1 : **Pere Benet Colom**, fill de Lluís Colom.
- 1473, Abril 3 : **Galzeran Colom, il·legítim**, fill de Lluís Colom.
- 1474, Setembre 24 : **Antoni Colom**, fill de Joan Colom d'Alòs, dioc. D'Urgell.

Ordenacions:

- 1440- Setembre 24: És ordenat **Joan Pere Colom**, fill d'Arnau Colom de Vilabertran, diòcesis de Girona.

EL FOGATGE DE 1497 I MIQUEL BALLESTER

Sempre resulta interessant veure què ha destacat un altre estudiós d'un document que hom ja havia estudiat. Vet aquí una relació de personatges escollits per Ricard Carreras i Valls d'aquest fogatge:

- Rocafort de Queralt: **Miquel Ballester** (!)
- Lorac: Gabriel Colom i Antoni Colom
- Nalech : Miquel Moller
- Cornudella: Bartomeu Colom
- Verdú : Andreu Colom
- Cervera : **Miquel Ballester** (!)
- Pavia: Don Bernat de So i Bartomeu Colom.

És lògic que Ricard Carreras destaqués aquests dos Miquel Ballester, ja que un d'ells podria ser, per raons cronològiques, el company de Colom. Si hem de fer cas a Fra Bartolomé de Las Casas, o Casaus, i admetem que Miquel Ballester era natural de Tarragona, ens hauríem de decantar per escollir al **Miquel Ballester de Rocafort de Queralt**, ja que aquesta població pertanyia al bisbat de Tarragona, mentre que Cervera era de la jurisdicció del bisbat de Vic en aquesta època (després passà al bisbat de Solsona). Hem realitzat recentment una visita a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona per estudiar aquesta nissaga Ballester de Rocafort de Queralt i hem trobat dues o tres branques del llinatge Ballester. Tots aquests documents surten dels manuals notariais números 7, 8 i 9 de Rocafort de Queralt, des de l'any 1466 fins l'any 1486, dels que els dos darrers corresponen al notari **Pere Ballester**.

Per una banda troben a un Jaume Ballester, pare de Joan i Antoni Ballester i per una altre hi ha un Guillem Ballester, pare de Joan, Jaume i Guillem Ballester. Molts d'aquests documents estan signats per **Miquaelis Ballester**, que suposem que fou el fill del notari **Pere Ballester** ja que surt qualificat com a “scriptoris et notarius publicus”. Sembla poc probable, doncs, que aquest notari Miquel Ballester pugui ser el company de Colom, tot i que caldrà localitzar més documents

d'aquest personatge en la dècada dels anys noranta del segle XV, per poder-lo descartar definitivament de ser el company de Colom.

Com a dada curiosa direm que Guillem Ballester apareix com a testimoni del testament de Joan Canós (5 Octubre del 1466) i que el seu fill Joan Ballester estava casat amb Maria Canós filla del dit Joan Canós. I no serem nosaltres qui afirmarem que aquest Joan Canós era Juan Sebastián Elcano.

També ens resulta interessant la presència del llinatge Colom a pobles com Llorac, Verdú o Pavia, fet que ja ens era conegut, ja que hem constatat que alguna d'aquestes nissagues han arribat fins els nostres dies, com varem poder comprovar al fer el nostre Centre d'Estudis Colombins proves d'ADN a diversos homes Colom d'aquesta zona.

Sospitem de que el fet d'haver seleccionat Ricard Carreras i Valls el nom de Miquel Moller de Nàlech va ser per la similitud d'aquest nom amb el de Miquel Moliart, cunyat de Colom.

Hem destacat només aquelles fitxes de Ricard Carreras i Valls que hem considerat més singulars, ja que n'hi ha moltes més que presenten gran interès, però que ja eren dades conegudes per a nosaltres. L'únic inconvenient que presenten aquestes fitxes és que donen la referència antiga del notari de l'Arxiu de Protocols de Barcelona, però resulta força senzill de localitzar els documents si es té el nom del notari i la data exacta. Animem als nostres consocis a consultar les fitxes d'aquest gran investigador que fou Ricard Carreras i Valls.

COLOM I EL CARDENAL DON PEDRO GONÇALEZ DE MENDOZA

Per Sebastià Montsoriu i Genís

He de confessar que sempre he considerat l'edifici del monestir d'El Escorial com un dels més lletjos convents-palaus del món. La seva destinació apropiada seria la de presó i la seva ubicació dins del paratge d'aquelles muntanyes en el que es troba és un atemptat visual, paisatgístic i a la topografia del lloc. Quedi clar que no li veig cap gràcia a tal edifici.

Això no obstant, aquesta baluerna "renaixentista", diuen, guarda una biblioteca molt important, que està oberta a tot el públic en general i que és una joia cultural pels manuscrits i incunables que conté.

Perseguint a Colom ens varem traslladar a aquesta biblioteca per llegir el manuscrit de 143 folis "**Proceso entre el fiscal y los hijos/nietos de Colón sobre los privilegios de su padre**" (Ref. v-II-17), que ja ha estat abundantment reproduït i comentat en diversos estudis publicats. Varem aprofitar aquesta ocasió però per donar un cop d'ull a altres manuscrits importants com les "Històries" de Pere Tomich o els "Annals del Comtat de Barcelona" i altres obres, entre les quals varem localitzar una "**Historia del Cardenal Don Pedro Gonçalez de Mendoza compuesta por Medina de Mendoza**", que és una biografia d'aquest cardenal.

D'aquest manuscrit, que sembla que fou escrit per un parent il·lustrat del Cardenal, en podem seleccionar dues informacions: la primera fa referència a l'atemptat que va patir Ferran II a Barcelona a mans de Joan de Banyamars i que el cardenal va viure en primera persona i la segona que sembla que és un afegit d'una altre mà -que podria haver escrit un simple criat del cardenal- i que parla de les relacions existents entre Colom i el Cardenal de les que l'autor del

text principal no n'havia dit res de res. Aquest text vol ser una restitució al servei de la història per a fer justícia de la part que li pugui correspondre al cardenal Mendoza en el descobriment d'Amèrica.

Malauradament aquest manuscrit no porta data. Transcrivim a continuació els paràgrafs més interessant d'aquesta obra.

VIATGE A BARCELONA DEL CARDENAL ACOMPANYANT LA CORT (1492) I ATEMPTAT DE JOAN DE CANYAMARS.

*“E de ay (Saragossa) fueron a Barcelona donde entendiendo en lo mesmo un dia a biernes a siete de diziembre bispera de la conçepción deste Año de noventa y dos, vaxando el Rey por la escalera de palacio con muchos señores y cavalleros un hombre que decían **Juan de Cañamares, que era de una aldea que se llamaria Remenza en Cataluña, con un traado (sic, traçado?) dió al Rey huna mala herida en la caveça de que estuvo muy peligroso. (Hi ha un postil·la que diu: “ la cuchillada que un hombre dió al Rey”).***

El Rey se abraçó del y no consintió que nadie lo hiriese y fue entregado a la Reyna y ella le tuvo mucho tiempo ençerrado donde unas vezes por halagos y otras por fierros y tormentos nunca pudo averiguar del mas de ser loco y que le avia tomado imaginación que avia de ser Rey y fué justiciado, dizen que dixo el Rey en dandole solas quatro palabras: confesión, no muera este hombre hasta que se sepa Verdad, no lo sepa la Reina, metan presto al príncipe en las galeras. En el tiempo como la Reyna estubiese ocupada en la cura y servicio del Rey el cardenal por su mandado hacía y despachava los negocios con los catalanes en su nombre. Sano el Rey el cardenal se vino derecho a Valladolid, porque este año de noventa y dos se avia acavado su colegio, etc.....”

Considerem molt interessant aquest paràgraf, ja que demostra que l'atemptat fou preparat pels remences i, per tant, fou un intent de regicidi polític i no un simple atac de bogeria d'un pagès individual com després es va intentar explicar. L'autor d'aquesta biografia, que segurament també va ser present en aquest atemptat, va sentir els comentaris que corrien per la cort del Cardenal Mendoza. La seva ignorància de la situació política a Catalunya en aquests moments li va fer confondre el nom de “Remença” amb el d'un poble de Catalunya.

Malgrat la bona cal·ligrafia d'aquest autor, i per causa de la seva ortografia tan heterodoxa, es fa difícil de llegir, tot i que la comprensió final sigui possible. Si comparem aquest escrit amb els escrits contemporanis i autògrafs de Colom, no hi ha cap dubte del nivell cultural molt superior del gran almirall respecte a aquest servidor del Cardenal Mendoza, que, per la importància del senyor a qui servia, tampoc podia ser cap ignorant.

dieron Titulo de marques de cenete E donaleon de la corda Hija
 Unica heredera de don Luis duque de medina celi esobrina del Rey
 Catolico nieta del prinape don carlos Sifa de susiya y en este desposorio
 Suas grandes fiestas y Negocios, y las Reyas les Siazaron da mdo
 affipozel deudo q conellaterian como por lo que amaua al cardenal
 fue este cada miento muy a sonera e contentamiento del cardenal y
 del duque de medina don Luis q tanuo seras sobrimo Sifo de su
 Sermana la duquesa de medina celi, partieron las Reyas y el carl
 conellos a coragoca donde Siazaron muchas cosas que conuenian aq
 Reyno e de ay fueron a Barcelona donde q tendiendo lo mesmo
 Undia viernes adiete de diezembre bispera de la conce bição de se
 Año de noventa y dos. Vaxcando el Rey por la escalera de palaa con
 muchos señores y cavalleros. Un hombre quedo an Juan de sania mare
 que. Sera de vna aldea que se llama uia Pleniza en cataluna con
 un traído dno al Rey. Su nombre se llama la caueca de q estuo muy
 peligroso q el Rey se abraço del y no consintio que nadi lo Siziere y fue
 entregado ala Reyna y el aletuo mucho tiempo encerrado donde
 unas bezes por salaga y otras por fieros y tormentos. nunca puo auer
 ziquar del mad deder loco y que le auia tomado Imaginación q auia
 deder Rey y fue justiaado, dizen que dixo el Rey endandole las
 quatro palabras. confesion, nombrera este hombre Sabia que se separdad
 no lo sepa la Reina metan presto al prinape Taogalua, en elletyo
 como la Reyna estubiese ocupada Placura y oratj del Rey el car
 denal por su mandado Saaa y desparhaua los negocios con los cata
 lanes. en su nombre sano el Rey. el cardenal se vino deecho a uallid
 por que este año de noventa y dos. se auia acauado su colegio e vido
 en su dias e por sumano y se orden puestto en el coléiales y Retor. y
 de ay bino a toledo. y visito las cosas de aquella yglesia, Si zobi
 sitar la de águenca y en ello gastto la mayor parte del año de noventa
 y tres vmo atenez la natividad del aguadalafara. adusadas q
 el fmdo cerca de la fuente della donde pensaua. Deposar algunos dñs
 Etataua de Sarze. La yglesia de ma señora que esta cauo ella co
 legial e dotalla de. mucha Renta

la cue de illada
 p on hombre
 dno al Rey.
 de
 v.
 res
 q
 de
 in
 el colegio de
 vallid. sea
 cauo. el año de
 1492

Real Biblioteca del Monasterio de San Lorenzo de El Escorial. "Historia del Cardenal don Pedro González de Mendoza, compuesta por Medina de Mendoza"; (X-II-8)

RELACIONES ENTRE EL CARDENAL MENDOZA I COLOM

Aquest apèndix, escrit de mà diferent al final del manuscrit anterior i a partir de la pàgina 58, sembla ser una relació de coneixements propis de l'autor, possiblement un antic criat del Cardenal Mendoza amb interpolacions de trossos de textos d'un llibre imprès, (la Historia General de las Indias de Gómara - 1554), sobre el descobridor del Nou Món. Això ens fa pensar que aquest escrit pot ser del període comprès entre els anys 1530 i 1560. Passem a continuació a donar una transcripció el més propera possible al text original:

“El cardenal mi señor, aun que se han contado muchas cosas y dignas de este tan Gran principe y prelado, no es menos lo que hizo con xpoval colon, el que primero descubrio las indias que con el animo que le dio y credito en meterle con los Reyes Catholicos sucedió el descubrimiento de las indias que de mas de aberse convertido a nuestra fee tantos indios de los quales estavan apoderados los demonios tantos años abia fueron espelidos y donde tenian sus templos y sacrificaban los ydolos derrocados por el suelo estan edificados templos donde nuestro Señor desvive(?) demas de la Justicia que por su Magestad es administrada . quitada la tirania, demas. de averse proveydo. Las necesidades destos Reynos y de todo el mundo. Con los Grandes thesoros. que. Se an sacado, de las Conquistas, deste nuevo mundo, de las indias, por medio, como tengo, dicho del Car. Don pº Gonçalezde mendoça. mi señor. que como via a los Reyes Catholicos. La que tenia. para la conquista de Granada, y para hechar la infidelidad, de los moros que abia en españa, qualquiera cosa, que oya (oía?) de que podia venir interese a sus altezas holgaba, y ansi xpoval colon aviendo inventado por medio de bartolome colon, su hermano con el Rey enrique septimo de inglaterra por que estaba sin guerra y muy rico le diese algunos navios para descubrir las indias y prometiendole traer dellas muy Gran tesoro empoco tiempo, y como el rey de inglaterra, no le pareçio, cosa, cierta, ni qur avia el sucesso tan ciert, como xpoval colon prometia, no le quiso dar navios, y ansi su hermano bartolome Colon se vino sin despachar con el nenguna Cosa, y determino, de tratar este negocio con el Rey de Portugal, don alonso, el quinto, en quien tanpoco hallo ni favor ni dinero para el dicho descubrimiento y Riquezas que prometia por que como el Rey lo consulto con el licenciado Calçadilla obispo de viseo y el maestre Rodrigo, hombres de credito en la cosmografia porfiaban que ni avia ni podia haver oro ni otra Riqueza al occidente como lo afirmava xpoval colon y a lo que esto le causo tristeza y congoxa no por eso perdio punto de animo ni de la esperanza de la buena ventura que despues le sucedio y con esa se embarco de lisbona sin poderse efectuar(?) este negocio con el dicho Rey de portugal, y vino a palos de moguer, donde hablocon martin alonso pinzon piloto muy diestro y que se le ofrecio y que avia oydo dezir que navegando trasel sol por via templada se hallarian Grandes y Ricas tierras y tambien hablo cob fray juan perez de marchena frayle francisco en la rabida cosmografo y humanista a quien em puridad descubrio su corazon. El qual frayle le esforço mucho en su demanda y empresa y le aconsejo tratase este negocio con el duque de medina sidonia don enrique de Guzman que era muy gran señor y estava muy rico y luego con don luis de la çerda dique de mdina celi, que tenia muy buen aparejo en su puerto de santa maria para podele dar navios y la gente necesaria para el descubrimiento que pensaba hazer y aviendo tratado entrambos duques este negocio lo tuvieron por sueño y de birlador ytaliano y que ansi lo aviam tenido lo por tal los reyes de inglaterra y portugal, y no lo avia xpoval colon tratado con los Reyes Catholicos por la ocupacion y guerra que tenian en el Reyno de Granada, todavia quiso tentar este negocio por medio y con cartas a fray hernando de talavera confessor de la Reyna doña ysabel y dio petiçion a los Reyes Catholicos el año de mill y quatrocientos y ochenta y seis. Y curaron poco de la peticion que dio el dicho xpoval colon por estar ocupados en echar los moros de Granada y sin embargo de esto procuro de hablar y tratar este negocio con los privados de los reyes Catholicos y por ser extranjero y andaba pobremente bestido y no con otro mas credito de un fraile de sant francisco ni le creyan ni le ecuchaban y con esto sentia gran tormento solamente alonso de quintanilla le dava de comer en su casa y despensa y le oya de buena gana las cosas y tierras que prometia nunca vistas y tenia esto por buena esperança para negociar el descubrimiento y por medio de alonso de quintanilla tubo xpoval colon entrada con el Cardenal don pº Gonçalez mi señor arçobispo de toledo que tenia gran cabida y entrada authoridad con los Reyes Catholicos y

despues de averle examinado y entendido le metio a los Reyes Catholicos y por este orden le oyeron y leyeron sus memoriales y aunque al principio lo tubieron por falso y vano lo que prometia todavia les dieron esperança. Después bien despachado en acabando la Guerra de Granada que tenian entre manos y con esta respuesta xpoval colon començo a levantar el pensamiento mucho mas que hasta entonces y a ser extimado y oydo Graciosamente de los cortesanos que hasta alli burlaban del y no se descuidaba pronto en su negocio quando hallaba cayuntura y apreto tanto el negoçio quando se tomo Granada que le dieron lo que pidia para yr a las nuevas tierras y descubrimiento de la sindias y los Reyes Catholicos le dieron la dozena parte de lo que ganase y se hizieron los Capítulos en santa fee en Granada y porque los reyes no tenian dineros luis de santo angel, Escrivano de Raçiones para despachar a xpoval colon presto diez y seis mill ducados y es cosa de mucha consideracion que con tan poco dinero se hiziese tan Gran Jornada como **descubrir un nuevo mundo** y que el deseo y xristiandad de Rayes tan Catolicos mereçiese que domados los moros en su infidelidad este encomençase a quebrantar la infidelidad y ydolatria de los indios por que por principio de enero de noventa y dos se gano Granada y por abril del dicho año se despacho xpoval colon y aun que la materia era de oro y plata y riquezas se hizo la jornada que mas importava, quitar la ydolatria por medio e instrumento del cardenal mi señor porque a no le meter a los Reyes Catholicos los demas Reyes como esta dicho y los duques avian hecho burla de xpoval colon y como esta arriba dicho – folio 57 – fue tambien el que hizo que hubiese inquisición y quien ansi sirvio anion (avia?) ser de creer es le tiene la sngta.(?) por aver sido medio que se salven los indios y que no se desvanen (?) a la Religión por aver puesto la inquisición los infieles.

Este capítulo se tomo de la historia de las indias de Gomara, folio 25 quarto – de la primera parte. En la historia del Rey catholico fojas 279”.

Cal afegir a aquests textos transcrits una gran postil-la força curiosa de la pàgina 59 que diu: “Adviertase que antes de xpoval colon que dizen que fue el primero y descubrio las indias, **que primero los Romanos las descubrieron y fueron alla** (.....?) descubriendo en la india por los que descubrian **oro hallaron una moneda de cessar augusto** por donde primero los romanos la hallaron la entrada la qual moneda la presento don Juan ruffi(?) arçobispo de Cosençia al papa que fué cosa maravillosa que muchos años atras los romanos descubrieron las indias que fue con letras la dicha moneda quien efigie luçio marineo en la historia de los reyes catolicos folio 61 lo dize y pone.”

Adviertase que antes de xpoval colon que dize que el primero que descubrio las indias y primero los romanos las descubrieron y fueron alla descubriendo en la india por los que descubrian oro hallaron una moneda de cessar augusto por donde primero los romanos la hallaron la entrada la qual moneda la presento don Juan ruffi arçobispo de Cosençia al papa que fué cosa maravillosa que muchos años atras los romanos descubrieron las indias que fue con letras la dicha moneda quien efigie luçio marineo en la historia de los reyes catolicos folio 61 lo dize y pone.

Adviertase que antes de xpoval colon que dize que el primero que descubrio las indias y primero los romanos las descubrieron y fueron alla descubriendo en la india por los que descubrian oro hallaron una moneda de cessar augusto por donde primero los romanos la hallaron la entrada la qual moneda la presento don Juan ruffi arçobispo de Cosençia al papa que fué cosa maravillosa que muchos años atras los romanos descubrieron las indias que fue con letras la dicha moneda quien efigie luçio marineo en la historia de los reyes catolicos folio 61 lo dize y pone.

Adviertase que antes de xpoval colon que dize que el primero que descubrio las indias y primero los romanos las descubrieron y fueron alla descubriendo en la india por los que descubrian oro hallaron una moneda de cessar augusto por donde primero los romanos la hallaron la entrada la qual moneda la presento don Juan ruffi arçobispo de Cosençia al papa que fué cosa maravillosa que muchos años atras los romanos descubrieron las indias que fue con letras la dicha moneda quien efigie luçio marineo en la historia de los reyes catolicos folio 61 lo dize y pone.

És molt difícil datar aquest text manuscrit afegit al primer. Sembla que per la referència al llibre de Francisco López de Gómara “Historia General de Indias” hauria de ser posterior a la seva data d'impressió que fou l'any 1554 o 1555. Per la segona referència bibliogràfica que dona l'autor tant podria tractar-se de l'obra “De Rebus Hispaniae Memorabilibus” de Lucio Marineo Sículo, imprès l'any 1530, o bé del llibre “De Aragoniae Regibus et eorum Rebus Gestis Libri V”), publicat a Saragossa l'any 1509, del mateix autor. Ens inclinem, doncs, finalment a estimar que aquest apèndix fou escrit a finals de la dècada dels anys cinquanta del segle XVI.

ELS COMA I ELS COLOM DEL ROSSELLÒ

Per Llorenç Margarit i Torras

Aquest article és, parcialment, una extensió de l'article que varem publicar en el nostre butlletí núm. 46 amb el títol “Qui fou Guillem Coma”, en el que fèiem un repàs dels llinatges catalans Coma als que hagués pogut pertànyer Guillem Coma, company de Colom en el seu segon viatge. Les dades d'aquell article les havíem obtingut de recerques efectuades en diversos arxius de Barcelona i de Girona i, per aquest motiu, les famílies esmentades en aquest article quasi bé totes eren d'aquestes províncies. Recentment hem pogut fer una recerca a l'arxiu departamental dels Pirineus Orientals de Perpinyà fruit de la qual en resulta aquest curt article.

Els arxius del Rosselló són molt rics en documentació del segle XV i del seu estudi se'n desprèn una homogeneïtat absoluta amb la documentació del principat de la mateixa època, com és de raó. En l'índex de la secció denominada “Chambre du Domaine” de l'arxiu departamental dels Pirineus Orientals hi trobem els següents personatges del llinatge Coma:

Ponç Coma de Salses (1269-1274)
Bernat Coma de Salses (1281-1292)
Joan Coma, regent de la vegueria de Ribes (1363-1416)
Bernat Coma, fuster de Perpinyà (1405-1417)
Bernat Coma, sotsveguer del Vallespir (1414-1423)
Ramon Coma, escrivà de Perpinyà i procurador fiscal de la procuració reial (1428)
Guillem Coma, de Laroque de les Alberes (Segle XV)
Àngel Climent Coma, clavari i caixer de la ciutat de Perpinyà (segles XV/XVI)
Guillem Coma, notari de Perpinyà (segles XV i XVI)
Pere Màrtir Coma, bisbe d'Elna (1571-1579)
Antoni Coma, burgès matriculat (segle XVI)
Cristòfor Coma, notari i guardià dels arxius del “Domaine” (1647)
(Nota: les dates entre parèntesi fan referència al temps en que hi ha documentació)

A aquesta relació que abasta des del segle XIII fins al segle XVII hi podem afegir **Miquel Coma**, mercader de Perpinyà (1437), que surt citat en el magnífic treball de doctorat de Brigitte Laine “La vie économique et sociale a Collioure; 1360-1490” de l'any 1965 (BIB1964). En el lligall 3E1/853 (1463-1469) del notari de Perpinyà Bernat Pla hi ha el testament de Coloma, esposa de **Guillem Coma**, de data 25 de juny del 1463. En aquest arxiu es guarden dos lligalls del notari Guillem Coma dels anys 1494 i 1510, però que, a causa del seu mal estat de conservació no es permet la seva consulta.

De la relació de personatges Coma ara esmentada es desprèn que alguns d'aquests varen arribar a ocupar càrrecs importants com en el cas d'Àngel Climent Coma, contemporani de Colom. Ara

caldrà continuar aprofundint l'estudi d'aquesta documentació per veure si hi pot haver alguna relació entre aquests Coma del Rosselló i el Guillem Coma company de Colom.

En quant a famílies del llinatge Colom afincades al Rosselló al segle XIV i XV, també hem trobat alguns casos interessants, com el que es desprèn de dos documents del notari Guillem de Mallorca de Perpinyà de l'1 d'agost de l'any 1364 (AHG Pp.22). En el primer document Pere i Joan Colom, fills de Jaume Colom, difunt, que era notari de Perpinyà, i de la seva esposa Francesca, vivent i estant present davant d'ells, assegurant que aquest dos germans ja no són menors d'edat, d'una manera espontània i lliure, donen al seu altre germà Jaume la part corresponent dels 4000 sous de tern que la seva àvia Francesca, filla de Guillem de Vallespir, notari de la mateixa ciutat, va aportar com a dot el dia que es casà amb Berenguer Colom, paraire de Perpinyà. Per tant hi ha un avi de nom **Berenguer Colom**, un fill **Jaume Colom**, i uns nets mascles de nom **Pere, Joan i Jaume Colom**.

En el segon document de la mateixa data, Jaume Colom fa àpoca els seus germans per tal que la seva mare tingués còngrua, (pugui mantenir-se), i renuncia durant 3 anys a aquest diners provinents del dot de l'àvia i els torna als seus germans. Donem a continuació una transcripció parcial d'aquests documents:

*“Datur, Tradatur/ Si omnibus notum quod nos **Petrus Columbi et Johannes Columbi**, filii **Jacobi Columbi** quondam notarii Perpiniani et eius uxor **Francisce**, nunc viventis, constentes per juramentum infrascriptum et eieus religione quemlibet nostrum etatem pupillarem excessisse et nullum habere curatorem, ratis et ex certa sciencia et certiorati plenarie de iure nostro inducti dolo, metu vel nec aliquo... nec errore, lapsi set ex nostro proprio motu et ... et voluntate presente dicta domina **Francisce** matre nostre per nos et nostros damus et donatione perpetua simplici et irrevocabili inter vivos/ etipsis donationis cedimus et concedimus/ vobis **Jacobo Columbi**, fratri nostro ex utroque Parente tanquam benemerito et condigno et vestris et quibus volueritis perpetuo TOTAM partem jus et actionem quod seu quam/habemus et habere debemus seu/ nobis vel alteri nostrum simul vel divisim pertinet et spectat quorumque titulo causa iuramento seu rationes in et ex illis quatuor milibus solidos barchinonensis de terno quos domina **Francisca**, filia venerabilis et discreti **Guillemum Vallispiri** quondam, de Perpiniano uxorque **Berengario Columbi**, quondam, paratoris de Perpiniano, aviaque nostra quondam, tulit dicto Berengario Columbi viro suo, tempore nuptiarum.....etc.- Firmamus in Perpiniani present domina Francischa matre dictorum Petri, Johannis die vicesima prima augusti 1364 – testes Guillermo Colomeri scriptor et Fco Blasci sartore – Et me G. De Maiorice, notarius infrascripto.”*

*“Sit omnibus notum quod ego **Jacobus Columbi**, scriptor filius **Jacobi Columbi** quondam notarii de perpiniano, et eius uxoris **Francisce** nunc viventis. Atendens vos **Petrum Columbi et Joannem Columbi** fratres meos ex utroque latere dedisse donatione pura simplici et irrevocabili inter vivos michi et meis et quibus voluero perpetuo TOTAM partem ius et accione quod et quam habeatis et habere debeti seu vobis vel alteri vestrum ,,,,, Quatuor millibus solidos B. – Quos domina **Francischa**, filia venerabilis et discreto **Guillemus Vallispiri** quondam iurisperiti de P. uxorque **Berengari Columbi** viro suo tempore nuptiarum. Prout de dicta donacione per vos michi et meis ut predicatur inde facta clariu patet quodam publico instrumento inde hodie confecto in posse Guillermo de Minorice notari infrascripti. Attendens etiem actum.....etc.”*

A la revista “Domitia” núm. 8/9 de març de l'any 2007 (pàg. 213-226) hi ha publicat un bon article del Dr. Rodrigue Treton sobre les inundacions dels rius dels Pirineus mediterranis en els segles XIV i XV en el que transcriu un document dels dies 7 a 11 d'agost de l'any 1346 relatiu al poble de Clairà. En aquest document hi surt una relació exhaustiva de tots els propietaris que estan afectats per les crescudes dels rius, entre els que surt “**Johannes Columbi major dierum**” però que al final del text entre les signatures signa de la manera següent:

*“Sig+num mei, dicti **Johannis Colom**, qui hec omnia laudo in dicto loco de Clayrano, die et anno proxime dictis, presentibus testibus Vincencio Jordani, Raymundo Hugueti de Clayrano et dicto Johane Guiterii, notario.”*

Per aquests documents esmentats queda demostrat que al Rosselló hi havia diverses famílies de cognom Colom al segle XIV que, molt probablement, varen tenir continuïtat en el segle XV, ja que, com a mínim, una d'elles tenia tres fills mascles al tombant del segle. Caldrà continuar aquesta recerca per completar els arbres genealògics d'aquestes famílies Colom del Rosselló, tot i que presenten un problema per pensar que poguessin ser la família a la que pertanyia Cristòfor Colom, com és el fet de que no semblen ser nobles.

LES FANTASIES IMBÈCILS DE MUSSOLINI

Per Joan Llorens Samsó

El nostre consoci Sr. Ernest Vallhonrat ens ha tramès un article antic molt abrandat de Ricard Carreras Valls publicat al Diari de Tarragona, responent a unes declaracions fatxendes del dictador italià Benito Mussolini amb motiu de la publicació del llibre “Colombo – Città di Genova”, i que considerem molt interessant de reproduir-lo.

Aquestes declaracions de Mussolini confirmen que la publicació d'aquesta obra perseguia més una finalitat política que no científica i que, sobretot, volia ser una resposta “definitiva” per a fer callar teories contràries a la de la genovesitat de Colom i, sobretot, enfonsar la nova teoria catalana de Luis Ulloa. No entrarem a valorar els arguments de Ricard Carreras i Valls, ja que hi tindriem serioses objeccions a fer en alguns casos, però sí que volem donar les referències de que parla sobre la nau Ferrandina, abans de transcriure tot el text sencer d'aquest article.

De les fitxes de Ricard Carreras Valls destaquem les següents:

Carta al Rei del 26 d'Agost del 1472: (AHCB. Lletres Closes. Joan Brujó 1471-1473)

“Lo dia proppassat que escrivim a la Majestad Vostra havia en aquesta plage XI naus entre grans e poques dels inimics, e IIII galeas. Lo dia present san fet a vela per anar ses les (esmirpnas?) e dues galeas sols ara ne resten sino la **Farnandina**, dues venecianes e tres baleners o barques no molt grans e corre fama sis aturneran ab tres galeas avisamne la S.V. e del que seguira apus amfare la Majestad Vostra laqual lasta amistat dirigescha a desipats sinceres.....”.

Carta al Rei de data 6 de Setembre del 1472: (AHCB.Lletres Closes. Joan Brujó)

“ Al Rey ... ca lo ventre no tollera dilacio ...de les naus dels inimics no freta dubta car no sols ha sino IIII. La **Ferrandina**, la veneciana e dos baleners carregades V anegades...etc..”

COLOM, CATALÀ

LLETRA OBERTA AL SENYOR MUSSOLINI

DIARI DE TARRAGONA: 30 Octubre 1931

El senyor Carreras i Valls, meritíssim historiador català al qual tan interessants investigacions són degudes pel que fa a la personalitat del descobridor d'Amèrica, ha publicat a la Premsa la següent lletra oberta, que amb gust reproduïm:

Sr. Benet Mussolini. Roma

Molt senyor meu:

Si la transcripció d'un despatx de Gènova, que publica la premsa és fidel, vós hauríeu dit: "He rebut la magnífica i monumental publicació sobre Colom, el qual fou genovès i restarà genovès en el decurs dels segles. Una tal publicació definitiva contribuirà a enterrar d'una vegada per sempre totes les **fantasies imbècils** de més enllà dels Alps. Nosaltres mai no hem reivindicat les glòries d'altres pobles i els altres pobles han de reconèixer i acceptar les nostres."

Jo, senyor, amb tot el respecte que em mereix la vostra alta jerarquia, us tinc de dir que titllar de fantasies imbècils el que no es coneix o no s'ha meditat és una lleugeresa imperdonable. Podeu enterrar tantes fantasies imbècils com vulgueu, començant per les de la pròpia Itàlia, on els noms de Luigi Ambiveri, Pietro Maria Campi, F. Cancellieri, Luigi Colombo, Fazi, Felice, Isnardi, Napione i tants d'altres foren prou coneguts com impugnadors del que de tort o de dret vol reivindicar Gènova, però la veritat, que és superior a totes les voluntats, no la podreu enterrar.

A Gènova, senyor Mussolini, poden reivindicar la pàtria d'un cardador de llana que es digué Cristoforo Colombo i aquesta glòria ningú la discutirà, però d'això a que aquest modest ciutadà sigui el noble Cristòfor Colom que descobrí l'Amèrica hi ha un abim (sic). Qui escrivia en castellà als seus amics d'Itàlia, qui en la carta geogràfica que se li atribueix emprava la nomenclatura catalana, àdhuc en descriure Itàlia, i qui finalment no escriví mai en italià, segons comprova la paleografia, no és aquell Cristoforo Colombo que va néixer a Gènova, s'hi va educar i va passar-hi la vida cardant llana fins a la major edat, com ho acrediten els nombrosos documents dels arxius de Gènova. Altrament hauríem de dir que hauria patit una amnèsia, solament comparable amb la dels que obliden, tergiversen o ignoren el que va dir el veritable Cristòfor Colom, el seu fill i els historiadors que el conegueren.

Pregunti vostè als senyors autors de la publicació que tant l'entusiasme que li diguin:

1 - Si coneixien algun historiador que personalment hagués tractat el descobridor amb el nom de Colombo. Jo en sé tres, únics que la actual crítica històrica pot afirmar que el conegueren i cap li diu Colombo, Colonus li diu l'italià para Màrtir d'Anghiera, Colón li diu Benáldez, i Colom, Fernández de Oviedo. També sé que el seu fill diu que el seu pare va llimar el nom per distingir-se del col·laterals i reprendre la tradició dels avantpassats, i així es digué Colon. Ja m'explicaran els confeccionadors de la monumental publicació com arriben a llimar el nom Colombo per fer-ne Colon i ja em diran si és que han trobat algun document anterior a la descoberta que amb referència absoluta al descobridor li digui Colombo. Jo solament conec els que li diuen Colomo i Colon.

2 - Si coneixen algun noble de la família del cardador de llana que portés les armes que el descobridor ja usava abans de la descoberta, com així afirmen els Reis Catòlics. Jo no sé si en la monumental publicació hauran recollit algun escut o algun indici nobiliari de la família del llaner genovès Colombo; el que si puc dir-li és que a Catalunya el tenim amb proves suficients per a vincular al descobridor amb la família Ramon aquarterada amb Sa Costa.

3. Si poden citar l'almirall de la família del Cristoforo Colombo, fill de Domenico. Jo, entre altres, he citat com de la família dels avantpassats del descobridor a Roger de Llúria, que va deixar nombrosa descendència a Catalunya, entre la que algú posseiria una carta de navegar del mallorquí Vallsecha, semblant a la que va comprar Americ Vespucci.

4. Si poden explicar-li, com el teixidor de llana genovès va estudiar a Pavia d'Itàlia. Jo els diré que a Catalunya, als mateixos indrets on residien els Roger de Llúria en l'època de la naixença del descobridor, hi ha encara el poble de Pavia, ben proper a Verdú, on el llinatge Colom s'enllaçava amb el de Ramon.

5. Si poden dir-li on es trobava pels voltants del 6 de setembre de 1472 el veritable Cristòfor Colom. Jo ja sé que li contestaran que el 26 d'agost del dit any Dominicus Columbus, lanerius habitator Saona i el seu fill Cristophorus reconeixien un deute de 140 lires a Joan de Signorio, ço que pressuposa que pare i fill teixien la llana a Saona. En canvi, jo li demostraré amb documents a la vista, que en aquella data el veritable Cristòfor Colom navegava a les ordres del seu rei Reyner d'Anjou, que no ho era pas dels genovesos, per emparar-se de la galeassa Fernandina, que el 6 de setembre de l'any esmentat era a la platja de Can Tunis de Barcelona, acompanyada de dos navilis i una nau veneciana i que Colom, obligat per la por de la tripulació, va adreçar-se a Cartagena i no a Cartago de Tunis.

6. Que li expliquin com aquest cardador de llana va entrar al servei dels Reis Catòlics quan tenia 28 anys, com s'ho va fer per a navegar en 1477 més enllà de Stillanda i Frislanda de les cartes geogràfiques catalanes i com, en definitiva, d'ençà de Gallo i Justiniani, que varen creure que Colom era de família genovesa, no s'hagin trobat a Gènova rastres autèntics i d'absoluta referència amb la dita família.

No cal dir que ja que li contestaran que tot el que jo pregunto no té importància, que el descobridor es digué Colombo, que no era noble, que no havia cap almirall en la seva família, que no va estudiar a Pavia, ni va servir al seu Rei Reyner ni als Reis Catòlics quan tenia 28 anys, que el cardador de llana de 1477 i 1473 (sic, error per 1478?) podia haver navegat més enllà d'Islàndia i que els rastres de la seva família a Gènova són precisament els que han descobert o reproduït amb la nombrosa documentació que informarà la monumental publicació. Serà en va que jo, com el seu fill Ferran en el segle XVI, protesti de la impostura de Giustiniani. El Cristoforo Colombo dels arxius italians caldrà imposar-lo; malgrat el nombre imponent de Colombos, Nigros, Centurions i Spindolas, que consentiran totes les combinacions que es vulgui, contra totes les manifestacions autèntiques del veritable Cristòfor Colom, contra les dades que ens proporciona el seu fill i contra les dels historiadors que el conegueren. Tot el que no s'avingui amb el plebeu Cristoforo Colombo serà titllat de fals i així afirmaran que Colom va mentir la seva noblesa i el seu servei a Reyner d'Anjou, per amagar el seu origen humil i que el seu fill va mentir el cognom del seu pare. Per contra, acceptaran el fals testament de 22 de febrer del 1498 amb anacronismes tan monstruosos com el de fer viu el mort príncep Joan i amb proves intrínseques d'adulteració d'un text primitiu, exigiran que Colom nasqués en 1451-1452, malgrat que els seus escrits acrediten la seva naixença en 1446-47 i ni tan solament protestaran de la desaparició dels testaments autèntics del propi Colom i del seu germà Bartomeu.

Voler enquadrar el descobridor dintre la genealogia del llaner Cristoforo Colombo, és, emprant les paraules de vostè, una fantasia imbècil. Jo no diré el mateix si es cerca el genovisme de Colom per un altre costat. Cristophorus Columbus (llatí de Cristòfor Colom) – civis Jannuae – jo l'admeto exactament com Joan Cabot – citizen of Venes – com ell mateix es declara sense haver nascut a Venècia. El genovisme de Colom és tan innegable com el venecianisme de Cabot, però també és innegable el bressol català d'ambdós navegants que una nombrosa documentació proclama. Examineu-vostè, sense passió, la monumental publicació de Gènova, procureu contestar o que li contestin les preguntes que jo aquí exposo i potser haurà de retirar les paraules "Una tal publicació definitiva contribuirà a enterrar una vegada per sempre les fantasies imbècils de més enllà dels Alps." Tingui present que publicació definitiva va considerar-se la Raccolta i que és ara vostè qui vol que ho sigui aquesta. Sobre la monumental i magnífica publicació de Gènova, ha de saber que planarà l'ombra d'una senzilla Memòria que el que subscriu ha adreçat a l'Acadèmia de la Història com a punt de partida per a tots els historiadors que vulguin resoldre definitivament el problema. No és la paraula d'una màxima autoritat política, emparant confusionàries documentacions, la que escoltarà el tribunal del Temps, àrbitre suprem per a fallar les controvèrsies històriques. I el Temps, senyor Mussolini, ressuscitarà la veritat del noble català i gran navegant Cristòfor Colom, embolcallada en un vel teixit de mentides i que certament havem començat ja a alçar.

Queda de vostè afm., i admirador sincer. - R. CARRERAS I VALLS

LA TORRE PALLARESA I ELS GUALBES

Per Jordi Marí i Salvadó

Presentació:

La Torre Pallaresa és un dels llocs als voltants del monestir de Sant Jeroni de la Murtra que recull la tradició, segons ens informa l'historiador badaloní J.M Cuyàs, d'haver albergat a Cristòfor Colom a la tornada del primer viatge quan va anar a informar als reis, Ferran i Isabel, del descobriment del Nou Món l'abril de 1493.

Descripció:

La Torre Pallaresa està situada en la denominada Vall de Carcerenya, petita vall orientada de est a oest, que s'obre cap la marge esquerra del riu Besòs a la altura de la població de Santa Coloma de Gramenet. La Torre s'ubica en la part alta de la vall, a tocar el petit coll que separa aquesta vall de la de que es troba el monestir de Sant Jeroni de la Murtra. Avui escau just a sobre els túnels de l'autovia que comuniquen el Besòs amb Montigalà.

En Caius Parellada, en referència a la Torre anomenada Coloma, a prop de Sant Sadurní de Noia, diu que "El nom de torre ja ens indica que es tracta d'un casali antic, car és el nom que es donava a les grans cases foranes – Torre Pallaresa, Torre Baldovina, prop de Barcelona ...". Nota que concorda amb la antiguitat de les referències històriques del indret i la troballa de làpides funeràries romanes als voltants de la finca. Molt a prop, sobre un turó que domina la vall, es troba situat l'important assentament iber de Puig Castellar.

La edificació, pròpiament dita, ha patit diferents transformacions al llarg del temps. Encara a mitjans del segle passat ens realitzaren restauracions, principalment en la coberta de la torre.

En la actualitat, ens trobem amb una magnífica construcció en planta quadrada de tres pisos amb una imponent torre quadrada al flanc esquerre que li dona un aspecte de castell. La Torre es troba encerclada de jardins i horts que ressalten la monumentalitat de l'edifici.

Tant a la façana principal com a l'interior es poden observar com es barregen elements arquitectònics de diferents èpoques. A la dreta de la façana, a la altura del primer pis, hi figura un sorprenent finestral de grans dimensions, construït en tres peces separades per dues columnes molt fines pròpies del segle XV i que li donen molta elegància. Al centre de la façana es situa la porta principal que, juntament amb dues finestres del segle XVI que foren fetes construir per un dels seus propietaris, el bisbe D. Joan de Cardona. El tercer pis que correspon a unes golfes amb 12 arcs que donen a la façana principal.

A l'interior de l'edifici són destacables les portes amb dintells decorats amb els escuts heràldics de les famílies dels diferents propietaris, escuts que també adornen algunes de les llars de foc.

Història:

A finals del segle XIV, el Mas Carcerenya, tal com es denominava aleshores la finca, va passar a ser propietat de la família Pallarès, llinatge de cavallers que residia a Barcelona.

Els Pallarès foren propietaris de la torre, a la que donaren el nom que encara conserva, per un període que es perllongà durant 120 anys. Durant el domini dels Pallarès s'iniciaren importants modificacions en la construcció, passant el mas a tenir la categoria de torre. Al llarg d'aquests anys fou fundat i edificat, a poca distància, el monestir de Sant Jeroni de la Murtra.

L'any 1520, el mas passa a ser propietat del bisbe Joan de Cardona, que realitza importants obres de millora en la estructura de l'edifici i, especialment, en la façana, deixant-la tal i com la coneixem avui.

Vincles familiars:

Ens podem preguntar quins fonaments històrics poden sostenir aquesta tradició conservada del sojorn de Cristòfor Colom en aquesta residència en el seu camí cap a Sant Jeroni de la Murtra, distant tant sols a mig kilòmetre seguint el camí reial. Quin argument vindria a recolzar aquesta tradició en front a d'altres masies de la zona que també sostenen la tradició d'hostejar al Descobridor?

A vegades la manca de fonts d'informació documentades, ens porta, mitjançant la intuïció i lligant caps amb les coneixements de que es disposen, a formular hipòtesis i conjetures, a vegades arriscades, que, si més no, obren camins a futures investigacions que les recolzin o neguin de forma definitiva. Aquesta és, no altra, la nostra intenció.

En el cas que analitzen, intentem sostenir la hipòtesi de la possible estada de Colom en la Torre Pallaresa en base a una relació familiar, encara que indirecte, entre els Pallarès i els Colom a través d'una altra de les grans famílies de la època: els Gualbes. No entrarem aquí a descriure la família Gualbes, tals sols indicarem que els Gualbes, juntament amb els Centelles, els Dusai, els

Cardona, els Clariana, i altres, s'inclouen entre els grups familiars més poderosos de Barcelona de la època.

En la primera meitat del segle XV l'amo de la Torre Pallaresa era Jaume Pallarès, àlies Ombau, casat amb Esclaramunda, coneguda amb el nom de Mundina, dels quals se'ls coneixien sis fills. L'hereu del matrimoni fou Pere Galceran Pallarès, de qui es coneix el seu matrimoni, a l'any 1.444, sent encara donzell, amb Isabel de Gualbes.

Aquest vincle amb la família Gualbes ens obra el camí per establir un altra relació familiar, encara que indirecte, dels Pallarès amb els Colom, ja que els Colom també estaven emparentats per matrimoni amb els Gualbes.

En l'article "**Colom en la tradició catalana**", inclòs en el llibre "**Colom i el món Català**", Dalmau Valls esmenta (pàg. 465) que: "*Un altre estatge colombí es troba al Pati d'en Llimona; la circumstància històriques que el indret va pertànyer als Gualbes, família certament emparentada amb els Coloms barcelonins – Elionor Colom, 1464, casà amb Joan Lluís de Gualbes*".

Segons ens informa Mitjana de las Doblas, en Joan Lluís Gualbes i Soler es casà en primer matrimoni amb Blanca Soler. D'aquest matrimoni nasqué Jaume Antoni, hereu, que a la seva vegada fou pare d'un altre Jaume i de tres filles, una d'elles, Isabel, fou muller de Pere Galceran Pallarès. En segon matrimoni, Joan Lluís es casà amb Elionor Colom i Bertran. Aquesta Elionor, era filla de Jaume Colom, capità de nau, mostassaf i conseller de la ciutat de Barcelona. En Jaume Colom tingué del seu matrimoni amb Caterina Bertran quatre fills, Guillem, Francesc (que fou president de la Generalitat en tant que representant del braç eclesiàstic), Joan i Lluís, i dues filles, Isabel i la esmentada Elionor. Aquests "quatre germans" Colom, estudiats en profunditat per Pere Català i Roca, lluitaren en defensa de la Generalitat contra Joan II Sense Fe, pare de Ferran el Catòlic.

Del matrimoni de Joan Lluís de Gualbes i Elionor Colom, nasqueren dos fills: Miquel i Catalina de Gualbes Colom. Aquests dos germans serien per tant germanastres de l'hereu dels Gualbes, Jaume Antoni, avi d'Isabel de Gualbes, muller de Pere Galceran Pallarès.

Si bé no s'han trobat proves documentals del sojorn de Colom en la Torre Pallaresa, podem sostenir, per tot l'anterior descrit, que el Descobridor del Nou Món, al que suposen vinculat amb els Colom de Barcelona, no s'hauria trobat en la Torre Pallaresa del tot foraster.

Bibliografia:

La Torre Pallaresa. Historia de una mansión señorial.. Duran i Sanpere, Agustí. Ed. Martí y Marí Barcelona, 1949.

Colom i el món català. Centre d'Estudis Colombins. Rafel Dalmau Editor. Barcelona, 1993.

Els quatre germans Colom, el 1462. Català i Roca, Pere. Episodis de la història. Rafael Dalmau Editor. Barcelona, 1978.

Revista de Llibres

HISTÒRIA DELS LLUPIÀ (1088-1771) i dels seus llinatges incorporats, Icard, Roger i Vallseca

Autors: Joseph Fernández Trabal (director), Aymat Catafau Castellet, Núria Sales Folch, Pere Gifré Ribas, Miquel Pérez Latre, Amèlia Castán Ranch i Ramon Sarobe Huesca

Editor: Edicions Trabucaire – Desembre del 2007

Per Sebastià Montsoriu i Genís

La historiografia catalana no ha conreat prou els camps de la genealogia i de la biografia històrica en comparació amb d'altres cultures veïnes. Per tant, sempre és benvingut tot llibre rigorós que parli d'un llinatge com és el llinatge Llupià i més si ho fa amb l'extensió del llibre esmentat. Tot estudiant, també, tres altres llinatges catalans complementaris del primer, com els Icard, Roger i Vallseca, el nostre goig és complet i aquest llibre es pot convertir en una obra bàsica de consulta pels estudiosos. Només dient-vos que l'índex toponomàstic (pàg. 319 a 346) té vint i vuit pàgines de referències a doble columna, ja es pot copsar l'abast impressionant de referències biogràfiques. Hem escollit aquest llibre per la seva qualitat científica i per que ens fa meditar sobre la injustícia del Tractat dels Pirineus, del que enguany celebrem, o maleïm, el seu 350è aniversari. Donem a continuació la presentació que fa l'editor d'aquest llibre:

“Història dels Llupià (1088-1771) i dels seus llinatges incorporats: Icard, Roger i Vallseca”, és en primer lloc una història nobiliària, perquè conté la radiografia precisa de quatre llinatges rellevants de la noblesa catalana, des dels seus orígens medievals fins a les vespres de la revolució liberal que acabà amb la societat estamental. Els autors estudien cada família tenint en compte els aspectes genealògics, les estratègies familiars de matrimoni i herència, la base patrimonial i econòmica i la projecció política. En conjunt, les quatre històries familiars són molt representatives de la diversitat d'origen i fortuna de la noblesa i del funcionament del grup més privilegiat de la societat de l'Antic Règim. A través d'aquestes històries familiars, el lector podrà endinsar-se en el passat de diverses poblacions catalanes, com les de Llupià, Castellnou, Bages, Conat, Montner i Vilanova de la Raó, al Rosselló i Cerdanya; Calella, al Maresme; Torredembarra, Vespella, Cunit i Cubelles al Tarragonès i Baix Penedès, Barcelona i moltes altres. Tanmateix, aquest llibre és molt més que una monografia clàssica i s'endinsa en l'anàlisi detingut d'esdeveniments cabdals de la història del Rosselló i de Catalunya i de les seves respectives institucions, vistos a través de l'actuació de personatges conspicus que hi van jugar un paper cabdal. Finalment l'obra conté una gens dissimulada reivindicació dels comtats de Rosselló i Cerdanya, és a dir, dels territoris catalans situats al nord dels Pirineus i de les relacions multiseulars que van existir i encara existeixen entre països units per una mateixa parla i cultura, La trajectòria dels Llupià, un llinatge nobiliari multinacional, i dels Icard, Roger i Vallseca, ens ajuda a comprendre els profunds llaços que durant segles van unir ambdós costats de la serralada pirinenca esdevinguda frontera a partir de 1659.

Personalment estic molt content d'aquesta obra, ja que hi apareixen també forces membres de la nissaga dels Montsoriu, però també inclou moltes altres famílies catalanes que ens interessin com els Bertran de Gelida o els Colom de Barcelona/Cardona. El que més ens ha sobtat és el paràgraf següent quan parla de Jaume II de Vallseca (pag.291):

“Tanmateix, és emparentat amb la famosa família dels Colom – també grans mariners i més que probables avantpassats de Cristòfor Colom – ja que casà en primeres núpcies amb Serena

Bertran, filla del cavaller Francesc Bertran, senyor de Gelida i falconer del rei Joan I, mort el 1417, i cunyada de Jaume Joan Colom, casat amb una germana seva. (*Caterina Bertran*) De fet, els seus fills seguiren tenint relacions amb la família Bertran, i el primer d'ells continuà amb la dedicació marinera del seu pare. Ja veurem més endavant com els Colom, els Bertran i els Vallseca participaren destacadament en la guerra contra Joan II. De Serena Bertran Jaume II tingué almenys un fill, Jaume Genís de Vallseca, que morí l'any 1466.”

Aquest paràgraf forma part del capítol cinquè del treball de Ramon Sarobe i Huesca intitulat “Els Vallseca, un llinatge barceloní de juristes i patricis il·lustres, segles XIII-XVI”.

En primer lloc volem comentar que en totes les nostres recerques sobre la família Colom de Barcelona no hem trobat mai designat al Jaume Colom referit ara, en la forma de Jaume Joan, en cap document. Suposem que l'autor d'aquest treball ho ha tret d'un estudi i quadre genealògic de Cristian Cortès en el que aquest i altres personatges del clan Colom surten sempre acompanyats del segon nom de Joan, sense que mai haguem pogut saber la raó d'aquest fet. Però el que ens ha interessat més és aquesta afirmació tan contundent amb la que Ramon Sarobe ja dóna quasi per fet que els Colom de Barcelona foren els avantpassats de Cristòfor Colom. Això demostra que, de mica en mica, la teoria de la catalanitat de Colom va penetrant els àmbit acadèmics de casa nostra, de la qual cosa només ens podem congratular.

És un llibre científic i de capçalera, que cal tenir sempre a mà per a consultar relacions familiars i quadres genealògics d'aquesta època. El recomanem amb entusiasme a tots els estudiosos seriosos i felicitem de tot cor als seus autors.

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS